

вся смертю. Оскільки виступ воїна як танцівника або міма визнавалось як таке, що принижує військову гідність [3, с. 356].

Отже, можна зробити висновок, що у Давньому Римі склалася доволі диференційована система видів військових злочинів та покарань, націлена на встановлення жорсткої дисципліни в армії. Особливістю військових покарань було те, що за одні й ті самі злочини вони відрізнялись. Під час війни покарання були значно суворіші, ніж у період мирного життя.

Список бібліографічних посилань

1. Макарчук В. С. Загальна історія держави і права зарубіжних країн : Навчальний посібник / В. С. Макарчук. – Вид. 5-те, доп. – К. : Атіка, 2006. – 680 с.
2. Хрестоматія по истории древнего мира. / [под. ред. С. Л. Утченко]. – М. : Изд-во Социэкгиз, 1962. – 675 с.
3. Томсинов В. А. Всеобщая история государства и права. Учебник для вузов в двух томах. / В. А. Томсинов. – М. : ИКД "Зерцало-М", 2011- . – Том 1 : Древний мир и средние века. – 2011. – 640 с.

Одержано 17.11.2016

УДК 351.74 “1918” (477)

Логвиненко І. А.

доцент кафедри теорії та історії держави і права
факультету № 1 Харківського національного університету
внутрішніх справ

ДЕРЖАВНА ВАРТА УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВИ: ОРГАНІЗАЦІЯ, СТРУКТУРА, КОМПЕТЕНЦІЯ

Сьогодні Україна проходить надзвичайно складні випробування. Військова агресія Росії, захист власної території, складна економічна та політична ситуація в країні, бажання стати дійсно правовою, демократичною європейською країною – все це поставило на порядок денний необхідність проведення комплексу реформ, які торкаються всіх сфер життєдіяльності держави і суспільства. Серед них особливе значення має реформа правоохоронних органів. Оскільки захист прав і свобод громадян, ефективна протидія злочинності, безпека громадян, викоренення корупції – це ті невідкладні завдання, без вирішення яких неможливо стати повноправним членом сім'ї європейських народів. Створення нової поліції в Україні з врахуванням досвіду провідних країн світу є, безперечно, значним успіхом керівництва країни. Проте при проведенні поліцейської реформи, на наш погляд, бажано врахувати й націо-

нальну традицію та досвід національних держав доби Української революції 1917-1921 рр., зокрема, періоду гетьманату в Україні.

Історія Української Держави привертає увагу ще й тому, що в нетривалий час її існування гетьманом та Радою Міністрів у надзвичайно складних умовах (економічного занепаду, політичного протистояння, соціальної напруги тощо) проводились заходи, спрямовані на зміцнення державності, її самостійності та незалежності. Одним із головних напрямів державницької діяльності П. Скоропадського – сформування дієздатних державних органів, які мали зміцнювати країну, робити її керованою та безпечною.

Одним із дієздатних державних органів періоду гетьманату П. Скоропадського стала Державна варта – озброєні підрозділи, які виконували функції дореволюційної поліції і жандармерії. 18 травня 1918 року Рада Міністрів ухвалила постанову, якою скасувала рішення Тимчасового уряду і Центральної Ради щодо утворення міліцейських формувань. Миська і повітова міліція перейменовувалась на Державну варту, яка підпорядковувалася МВС. 9 серпня було затверджено статут Державної варти, який визначав її структуру. У складі міністерства внутрішніх справ був утворений департамент Державної варти [1, с.180; 5, с. 290]. Посада директора департаменту прирівнювалася до заступника міністра. Він мав двох віце-директорів. У структурі департаменту функціонувало 5 відділів. Всього у штаті налічувалося понад 150 осіб. Директором департаменту Державної варти був призначений колишній товариш прокурора Віленського окружного суду П. Аккерман [2, с. 207; 4 с. 295].

Державна варта мала виконувати наступні завдання: охорона громадського порядку; організація і контроль за діяльністю місцевих органів; прикордонна охорона; здійснювати контроль за проживанням в Українській Державі іноземців; підготовка процедур набуття та позбавлення українського громадянства; контроль за зберіганням, перевезенням і використанням вибухових речовин та інше. Проте, зважаючи на зріст масового невдоволення гетьманським режимом, однією з головних у діяльності Державної варти стала контррозвідувальна робота: запобігання і припинення злочинів проти державного ладу і безпеки, збір інформації про політичні настрої, страйки, партизансько-повстанський, профспілковий рух, політичні партії та організації [3, с. 456].

Уся територія Української Держави була охоплена мережею підрозділів варти: губернських, повітових, волосних. Інспектори Державної варти за посадою були помічниками губернських, повітових старост і міських отаманів. У губерніях керування службо-

вим персоналом і підрозділами Державної варти, а також догляд за їх діяльністю на місцях покладалось на губернського старосту. У повіті – на повітового старосту. Особовий склад варти обраховувався за формулою: один піший вартовий на 2 тис. населення. У підпорядкуванні кожного повітового інспектора була кінна сотня [1, с. 180]. Наприклад, Державна варта Київського столичного отаманства складалася з трьох відділів, 17 начальників районів, 17 їхніх старших і молодших помічників, 180 приказних, 17 старших вартових, 360 вартових старшинського складу, 1423 вартових молодшого складу, 50 стражників, 50 посильних. Кожен начальник району мав канцелярію з п'ятьма службовцями. У розпорядженні міського отамана був резерв з 150 вартових [3, с. 456]. Для охорони залізниць було сформовано окремий корпус залізничної варти, поділений на сім районів: Київський, Одеський, Південний, Катеринославський, Лівобережний, Харківський і Подільський [1, с. 180]. Загалом у діяльності Державної варти поєднувалися територіально-адміністративні принципи (губернські, повітові, міські підрозділи), галузеві (залізнична варта) і функціональні (освідомлення та розвідка).

Кадровий склад підрозділів Державної варти формувався із колишніх поліцейських, жандармів, городових, наглядачів, офіцерів та унтер-офіцерів. Повернувшись на службу, вони принесли досвід охоронних структур царських часів, відновили функціонування старої агентури. Стосовно прокурорського нагляду за діяльністю службовців Державної варти, то він був формальним, що врешті призвело до масових порушень та службових зловживань.

Утримання Державної варти вимагало значних бюджетних видатків. Фінансування велося через міністерство внутрішніх справ й обраховувалося десятками, а в листопаді-грудні 1918 р. під час антигетьманського повстання сотнями мільйонів карбованців. Однак сподівання гетьмана й уряду на боєздатність підрозділів Державної варти не справдилися. П. Скоропадський у спогадах негативно характеризував професійні якості керівника департаменту Державної варти П. Аккермана. На переконання гетьмана П. Аккерман зовсім не розбирався у політиці, що, врешті, відбилося і на роботі усього департаменту. "Усякі дрібні події політичного життя, – писав він, – подавалися мені Вартою як такі, що заслуговують особливої уваги уряду і моєї, хоча по суті це були дрібниці. В інших випадках не зверталось достатньої уваги на те, що пізніше розросталось у серйозну турботу уряду" [2, с. 207].

Отже, з вищевикладеного можемо зробити висновок, що Державна варта з різних причин не виправдувала сподівань гетьмана і не стала тим органом, який водночас мав вирішувати різні функції: правоохоронну, контррозвідувальну, військову, адміністративну тощо. Історія Державної варті переконливо показує, що правоохоронні органи мають виконувати притаманні їм функції. При тому підбір кадрів, внутрішня організація, державний контроль над їх діяльністю – це ті складові, які, безперечно, є основою ефективної роботи правоохоронних органів.

Список бібліографічних посилань

1. Дорошенко Д. І. Історія України 1917-1923 рр. : 2 т. – Т. 2 : Українська Гетьманська Держава 1918 року / Д. І. Дорошенко. – К. : Темпора, 2002. – 352 с.
2. Скоропадський П. Спогади / П. Скоропадський. – К.-Філадельфія : АТ Книга, 1995. – 493 с.
3. Історія державної служби в Україні : 5т. – Т.1 / [О. Г. Аркуша, О. В. Бойко, Є. І. Бородин та ін. ; відп. ред. Т. В. Мокренко, В. А. Смолій ; редкол.: С. В. Кульчицький (кер. авт. кол.) та ін.]. – К. : Ніка-Центр, 2009. – 544 с.
4. Симоненко В. І., Радченко Л. О. Історія України з прадавніх часів до сьогодення / В. І. Симоненко, Л. О. Радченко. – Х. : Торсінг, 2000. – 496 с.
5. Кульчицький В. С., Тищик Б. Й. Історія держави і права України / В. С. Кульчицький, Б. Й. Тищик. – К. : Ін Юре, 2007. – 624 с.

Одержано 17.11.2016

УДК 34.01

Markova Yelyzaveta Mykolaivna
student of International Economic Relations and
Tourism Business department
V.N. Karazin Kharkiv National University

KHABAROVSK WAR CRIME TRIAL 1949: HISTORICAL AND LEGAL ASPECT

The special cruelty of crimes committed by Nazi physicians and military personnel during World War II shook the world community. After the end of this conflict the victor states decided immediately to prosecute offenders and to restore justice. With this view in October, 1945 the well-known Nurnberg trial was created. However, in spite of German figures of war a lot of crimes were also committed by the Germany's ally – Japan. Criminals from Japan were convicted during the so-called International Military Tribunal for the Far East, which was held in 1948. But there was also one more case that wasn't viewed